

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évnegyedre 3 fl. o. 6. Hirdetési ár: 5 hasábol sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. 6. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előzetes s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelendő.

A „nyitány” cikke sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez csatolandók.

KIADÓ-HIVATAL:

Könyvtára, STEIN J. könyvkereskedése.

Austria helyzete s jövője

I.

(B. O.) Austria coloniák, vagy kikötők és tekintélyes tengeri erő nélkül csupán continen-tális hatalom, és nagybatalmi állását s jelen-tékenyebb befolyását az európai concertben, a Német- és Olaszországban felsőbbbségnek kö-zönhetette ekkor. Két szerencsétlen háboru megfosztotta Austriát ezen befolyásától és jelenleg — miután chinai fallal választották el határait Olasz- és Némethontól — csupán kormányférfiainak organizáló elveitől és a helyzet józan felfogásától függ, hogy meg-tartja-e Austria nagybatalmi állását és visz-szanyerheti-e befolyását az európai kérdések tárgyalásánál, vagy pedig anyagilag és erkölcsileg megsemmisítve egy akadály leendő az európai uj egyen-súly felállításánál; a mikor is a keleti kérdés elintézése alkalmával ezen aka-dályt el fogják hárintani és Austria szétda-rabolásával egy célszerűbbnek vélhető du-nai birodalmat alakítani.

Csak most kezd egy kissé szakadni a fátyol, mely elfedte a Napoleon genialis és mindenben következetes politikáját és sejdí-teni engedi annak végzéljait!

Akkor fog bekövetkezni Európának arany-kora és tartós örökös békéje, (?) ha — a keleti kérdés megoldásával — Európa min-den népei, historiai multjok, geo-graphiai fekvések és nemzetiségi összetételük alapján összecsoportosul-nak és minden ország szabad institutiókkal ellátva, az eddigi hódítási egyes uralkodók becsúgyra alapított politikát, a népek bé-kés és az anyagi fejlődésnek nagy tért nyitó politikája fogja felvál-tani!

Napoleon átlátta, hogy a végzél, t. i. a keleti kérdés rendezése és európai földab-rozunk a fennevezett iránybani megváltoz-tatása csak úgy sikerülhet, ha

1-ször. Minden előkészület lassanként, egy jól kidolgozott terv után és főleg az európai általánosb háboru kikerü-lésével történhetik, és

2-szor. Az 1815-diki szerződések meg-semmisítésével oly alliance-ok jönnek létre, melyek az utolsó nagy csapást lehetővé tes-zik és annak sikerét biztosítják!

1850-ben az orosz befolyás dominálta Európát!

Hagyományos politikája a hódítás, most is évről-évre terjeszkedik Ázsiában — és azon kedvező állásban lévén, hogy „à che-val” két világrész felé vetheti ki bálóját, leg-inkább attól félhetett a szabadelvű Európa; miszerint sikerülni fog az északi óriásnak: csupán saját érdeke szerint rendezni el a keleti kérdést és Európát egy nagy katonai kényuralom igája alá hosszú időre lebilincselni.

Ámbár Napoleon a muszka befolyást 1856-ban megtörte és a keleti kérdésnek egy-oldalu megoldását az — Austria segítségébe bizó — Miklós csár által megakadályoztatta; mégis e hatalom hagyományos politikáját a legnagyobb erővel folytatja és vele kell megvívni az utolsó döntő tusát, hogy a fennemlített végzél elérhető legyen és az európai viszonyok végképpen rendeztethes-senek.

Napoleon mindig egy bizonyos cél felé halad; de ez s k ö z e i t a l k a l m i l a g választja és a rosznak bebizonyultat ma-gától elvetve, újakkal cseréli fel, melyek cél-jához közelítik!

Igy az olasz háboru után azt hívén, hogy a Schmerling-féle systema kivihető és egy alkotmányos egységes Austria nagy ha-talmat fog kifejteni, egy időben odatörke-dett: Velenczét békés uton megsze-rezve, egy osztrák-olasz-francia szövetséggel rendezni el az európai függő kérdéseket!

De csakhamar átlátta azt, hogy Magyar-ország jogos passivitásán megtörik az egységi eszme és különben is tervei nem ta-lálnak rokonszenvre az osztrák státusférfiak-nál; tehát eldobta magától ezen eszközt s a porosz felé lajolvá igyekezett messzeható ter-vét a fegyverek erejével érvényesíteni és az 1815-ki szerződések teljes megszüntetésével, Austria gyengítésével s Poroszország erősí-tésével, egy porosz-olasz-francia al-liancet hozni létre, mely alliance az orosz nagybatalmat is elöljárja és a ter-renumot a döntő csapás megtételére előké-sztse.

Angliának két természetes ellensége van, t. i. Oroszország, mely mint ázsiai nagy-batalom fenyegeti ottani coloniáit! és Ame-rika, mely évről-évre óriási lépésekkel ha-lad; katonai erejét is fényesen megpróbálta és fenyegeti tengeri uralmát meg kereskedését!

Minden combinatio, mely az orosz gyen-giti és egy becses alliance-t nyújthat az ame-rikai tengeri hatalommal szemben, Angliának pártolására számíthat és azért valószínű, hogy az angol státusférfiak jó szemmel fogják nézni a keletkező porosz-olasz-francia szövetséget és Napoleonnak erkölcsi, sőt még kisebb területi vívmányait is bé-kén eltűrni. Hogy pedig Napoleon a vég-célú tartva szem előtt, nem fogja tulzott te-rületi követelésekkel a sikert kockáztatni, arról kezeskedik eddigi óvatoss fellelése.

Miután ezen pár rövid vonásokban le-hető tiszta képét adtuk az európai politika jelen állásának, lássuk, mit kell a jelenlegi Austriának — a mint azt az utolsó háboru alkotta — tenni, hogy nagybatalmi állását és befolyását visszaszerezhesse, és Európának új rendezésében egy multjához megfelelő sze-repet viihessen.

Minek tulajdonítható azon historiai ne-vezetes tény, hogy a 17 évi experimen-tatiók ellen, melyek Magyarországot meg-fosztották nemzeti önállóságától, ősi törvé-nyeitől és anyagi jólététől, a nemzet zöme ezen egész hosszú idő alatt a többször nyújtott alkalom dacára, más fegy-vert nem használt, mint egyértelmű, általános és nagyszerű passivitást?

De sőt fejedelmének első bizalmas szavára sietett képviselőit megválasztani, és általok fennem hirdetni, hogy felejtve a multat a legnagyobb készséggel akarja elősegíteni a kiegyenlítés nagy művét!

Nem csak loyaltásból és a dynastiához való hű ragaszkodásból tette ezt a nemzet, hanem mert érezte, miszerint, Austria egé-szen felbomolván, Magyarország is ki lesz téve az európai Arbitrage ön-kényének és kényszerítettethetnek így oly programnak elfogadására, mely érdekeivel és nemzeti önállóságával egybeérhetetlen. Már pedig kötelessége a nemzetnek: a Sz. István korona alatti országoknak szétdarabolását soha meg nem engedni, és éppen olyan erőlylvel védeni ezt eszmét, ősi törvényeit és 1848-ki vívmányait a külföldi diplomatiának és nyers erejének rohamai ellen; valamint eddig védte a Bach és Schmerling rendszer cselszövényei ellen!

Azért tehát hagyjon fel a kormány is a további experimentatiókkal, rendezze a bi-rodalmat, a tizenötös bizottmány ál-tal oly határozottan és tisztán kifejezett elvek alapján, és bizza a többi alkotmányosan szervezett népei képviselőire, kik sietni fog-nak lázas gyorsasággal megnyerni az időt, rendezni a belállapotot, javítani a finánciá-kat és katonailag organizálni a népeket!

Mikor aztán megkondul a vészharang, és Európa minden államai készen állanak a döntő csapásra, az austriai birodalomnak a még nagy szerep juthat! Tanácsát és szavát meg fogják hallgatni és barátságot keresni; mert tudni fogják azt, hogy ha meg kell lenni: Brennus kardját beleveheti a mér-legbe, mely kard akkor 30 milliónyi népnek zászlóját, és egyértelmű akaratját fogja védeni!

Befejezve ezen általánosságban tartott elméleteimet, csak felelni akarok még azok-nak ellenvetéseire, kik netalán ezt kérdéznék:

Mi jót várhat a szabadelvű Európa a Napoleon- és Bismark-féle rendezőktől, és hogyan lehet képzelni, hogy azok idézzék elő Európa aranykorát?

Nem a genialis emberek teremtik a nagy eszmét, hanem a korszerű nagy eszme szüli a nagy embereket! Ezek eszközök, melyek ugyan más indokból és magán érdekből ve-zettethetnek; de utat törnek az eszmé-nek és azt érvényre hozzák. Ekkor már az eszme megtörhetetlen erővel halad előre, minden akadályt utjából elhárít, és

meszsze elhajtja magától az eszközt, ha ez gátot vetni folyamának és nem hajól meg előtte.

Olcsó és jó közlekedés.

A kolozsvár-brassói vasut mellett a lapok szer-kesztője közelebből felszólalván, elgondolkozta-m magamban, hol áll egy ország, midőn már vas-utakra is gondolhat, oly országtól vagy is vadon vidéktől, melynek folyói még csak kompokon jár-batók?

Amerika még elfoglaltatlan vidékein a kőbor hinduk vighwamjai közt, és Kutjfalván s Gerenden hol áll a civilisatio csak Moldavához képest is, hol az út hat ágban rendetlenül folyó Beszterce patak Bakó városra tul egy több mint hatvan öles hiddal van áthidalva, míg az alig hat öles Aranyos nem volt képes fővényében annyi aranyat termeni ekkorig, hogy Gerendnél a teherszállító szekerek, hintók és diligenceok által legsűrűbben járt orszá-gos utvonalon áthidalták volna ekkorig. Hát a sze-gény öreg Maros hány milliót érő tuját szállított alá a Tisza felé, s nem érdemelte soha ekkorig, hogy hátán a barbar kompók általi országos közlekedés megszüntetessék.

Most, mikor az óriás Dunán uralkodik az emberi ész s büszke lánczaddal hozza egymáshoz áttelencs partjait; most, midőn az Ozeánt áttá-vírat-huzalozzák, a kis Aranyos patakon komppal járunk, s az utazóknak gyakran téli fagy idején összecsoportosult szekereikkel órákig kell ott dide-regni, míg a román charonok kifogyhatlan flegma-tikus lassúsággal át és vissza kötelezik azon pri-mitiv hajót, melyet hidasnak, más helyütt kompnak neveznek.

Haldokló mátkájához lóhalálában nyargalt egy ifju Tordáról a Maros völgyébe orvosassággal, a bölgy véletlen mérget vett be, ellen méreg kellett, mely őt bizonyosan megmentendi, s im Gerenden óráig kellett volna várnia, neki csapja lovat az Aranyosnak, életveszély közt áttör a folyókan, tul a nép letartóztatja, hogy vám nélkül haladta át, pénzzével segít magán, rohan Ludason át, eléri a Marost, előtte vagy 15 podgyászos szekér, a komp a folyó tufelén, s őt még vár, míg távolabbról las-san ballagó szekerek érkeznek, hogy azokat fel-vegye; végre megjő az innoensó parira, ifjúk eszedezik, fizetést ígér a fuvaroknak, hogy becsás-sák őt előre; nincs irgalom, vagy őt szekér felra-kodik, a komp roppant esőndösséggel tul evez, őt megint vár, míg távol jövő szekerek érkeznek, ujra visszaszádeleg, ujból őt szekér rakodik reája, fiatalunk várni kénytelen, várni, míg a komp a másik őt is átvizsi. Mikorra mátkájához érkezett az már halva volt, félóra előtt még az ellen méreg megmenthette volna.

Kérdjétek Gerenden miért nem építenek oda hidat, főként most, miután a tulajdonos vámjöve-delme kététkorára növekedett, irgalmatlanul és jogtalanul megvámolván a nemességet is, melynek vámmmentességét még a pátensek sem vették el? Nem építenek hidat azért, mert a régi tulajdonosnak nem tetszett, most pedig a bir-tok, melylyel e tulajdonjog jár, osztatlan, közös lónak turós a baba. De megköszönöm én szépen, ha egyes familiák osztályos ügyei miatt az egész országot contumacirozzák. Kérdjétek Kutjfalván, miért nem építenek hidat? Ott már tudnak okot adni, azt, hogy a Marost szabályozni akarják, s akkor más helyütt lesz medre, s a költésés hid a légben marad. Köszönöm ezt is, a hogy Erdély államgazdasági ügyei mennek, a Marost még száz esztendeig sem szabályozzák, s addig járunk kom-pón, mint a vad indusok!!

Igy vagyunk bizony mi, nem hogy vasutunk volna, de legjártottabb utakon is kompokra ju-tunk; sokszor megtörténi áradatokkor, hogy a komp kötele elszakad s az Isten viseli gondját a víz áradatára bizott utasoknak.

Ha volna kereskedelmi s közlekedési ministe-rünk, tudom Istenem, hogy komp urampak lejárna, vagy a minister nyerne borsot és paprikát a kép-viselőbázbán; de most nincs semmi más módja, mint ott várakozni a komppal órákig, míg a sor az ő szekérére kerül, hogy a román charon átszállítsa.

A mióta én hetenkint ezen kompon jární kénytelen vagyok, azóta egészen felhagytam régi 1847-es eszmémmel, sőt a reichsrathnak is, mely-ről már kezdettem volt gondolkozni, a legdühösebb ellensége lettem. Az uniótól félttem, mert sok jó consiliariusi s secretariusi konczot elvesztünk, Ma-

gyarországnak pedig annyi a tudós proletariusa, hogy az erdélyi ember be nem jut a ministerium-ba; de a mióta ezen kompokon járok, azóta dühös unionista vagyok, mert látom miképp Erdély na-gyon is el van hagyatva az egyesülés nélkül:

alászolgája.

Falusi diplomata.

Észrevételek az észrevételekre.

(Hol tanácsosb és így helyesebb az er-dőszöket neveltetni Selmeczené vagy Ausseeban és olyanokat-e, kik valamely főiskolát végeztek?)

(Folytatás.)

A t. tájékozott ur néhány urat, kik közül egy párt mi is ismerünk, emlit fel, bizonyosan annak, hogy ime Aussee mily kitűnő erőköt ad; hát mi bizonyoság van abban, ha százakból kettő három kiválik; vagy tán azt hiszi, hogy a többi is mind olyanná nővi ki magát, avagy ön a lángészt is a közönséggel egynek tartja? Tudjuk mi azt is, hogy akár az iskola padjain kívül is lehet valaki kitűnő emberré, mint például hazánk egy köztisz-teletben álló tudósa, de azért még sem jutott sen-kinek eszébe azt írni vagy mondani: csak tanul-jatok fiaim az iskolán kívül, mert így mind olyan ember válhatik belőletek; tudjuk azt az igazságot is, hogy éppen ugy kerülhetnek ki a legjobb tan-ítételekből hasznavehetlen és tudatlan emberek, mint a legroszabbakból kitűnők, mit tájékozott, mi-dőn azon urakat felhozta, elfeledett fontolóra ven-ni, s bár elismerik, hogy az ilyeneket kár volna a pályatérrel leztorítani; de azért mostanig senki sem tartá célszerűnek gyermekeit az előbbie helyett az utóbbiakra küldeni; de kérde csak meg azon t. urakat, kiknek neveit fölemlíté, hogy val-jon azon ismereteket, melyekkel birnak, csupán az ausseei iskolának köszönhetik-e, vagy jót áll ön azért, hogy azok, kik a harmadik reáliskolából oda küldetnek, mind olyanok lesznek? Hiszen sokkal valószínűbbnek lehet azt tartani, hogy azok, kik a felgyumasimból vagy reáliskolából Selmecze men-nek s ott a szaktudományokat is egy évvel tovább hallgatják, több tantárgyat és nagyobb terjedele-mben, mint ott és aztán szintén gyakornokoskod-nak, derekabb egyénekké válnak; mert hogy ez igaz, azt csak kétségbe nem vonhatja.

Hivatalos intézkedéseket hoz fel bizonyítvá-nyul, ezek nem célszerűek, mert olyan dolgokat, miknek indokait szellőztetni neántad-virágok, ér-vek gyanánt nem illik használni; ön jellemzőnek tartja, hogy éppen Selmeczen, az akademia székhelyén, két álladalmi erdősz van alkalmazva; hát azt nem tartja e még jellemzőbbnek, hogy Divald urat, a magyar erdőszet egyik legelső tekintélyt, kit mollesleg irva, Vágner urral együtt az orsz. magy. gazdasági egylet erdőszeti tankönyv készí-tésére kért fel, s ki azon erdőszeti törvényjavasla-tot is írta, mely nemsokára az országgyűlés codifi-cationalis bizottmánya elé kerül, mondjuk az ösz-szes Magyarország által elismert azon tekintélyt, kinek tanácsát, ha valahol csak hazai erdőszeti ügyről van szó, kikérni el nem mulasztják, s ki évekkel előbb éppen a selmeczai erdőgazdaság alatt levő összes erők becslését vezette s gazdasági üzemtervét készíté és az oltani erdőszeti igazgató-ságnak tevékeny lelke volt, mégis jónak látták ép-pen Selmecztől akaratja eleccre is az örökös tar-tományokba áttenni, ha már t. i. ment volna, s tisz-telettel legyen irva, helyében, egy az erdőszeti kö-rökben ismert kevésbé képes egyént hozni, kit is-mét mással kellett felváltani, hát ez nem jellemző-e? továbbá Vágner urat, ki a selmeczai akademia ta-nárainak disze volt, s kit a kezshelyi tanintézet-bez is az ország tekintélyei az erdőszeti tanár ál-lására meghívtak, hivatalos tekintetből a nélkül, hogy szintén sejdített volna is valamit előre, egy-szer csak jónak látták éppen Selmecztől az or-szág más szögletébe tenni, ugy hiszszük, ez is csak jellemző s aligba még nem jellemzőbb, mint az ön által felhozottak.

Igenis tudia, hogy az örökös tartományokban s hogy Magyarországon is sok jeles álladalmi er-dősz van, kik Ausseeban végeztek, ez ha még így volna sem lehetne bizonyoság Aussee mellett, mert ha, mint előbb is emlitők, száz közül 3-4 ember akad, ezért még egész következtetést vonni nem szabad; vagy nem áll e az, hogy többször szük-ségből tesznek olyat, a minő van, s hogy nem oly régen volt, midőn, mint mondják, kelnerékből is váltak államhivatalnokok és a maga idejében, lám ezekről is elmondották, hogy kitűnő emberek; de nem tekintve e más téren történt esetet, azt hiszi-e, hogy a 2-od és 3-ad osztályu állam-erőszökök és al-

erdősök, azért, mert ilyenek, már valami kitérő állásban is vannak? Hiszen dacára annak, hogy, mint a törvényben a papíron áll, csak olyanok lehetnek erdősök, kik az államvizsgát letették, azért a határvidéken, honnan én is bizonyosságot idézt, s hol mi is utaztunk, jól tudjuk, hogy tesznek olyat is, ki vizsgát nem tett; de hiszen másképp is lehet az a kormány, mert nála más lát, más gond, más rend és más parancsol, a különféle osztályzatú erdősök pedig csak végrehajtott; az államnak vannak jeles emberei, kik az egészet vezetik, neki módjában áll ezeket fizetni; de egy magánosnál, ki csupán csak egy erdőt tart, s ki nek egyedül mindazon dolgok felett intézkedni kell, mik az államnál az egész erdőségi igazgatóság körébe tartoznak, másként áll, mert ennél saját belátása szerint tervez, parancsol és végre is hajt, míg az államnál mások belátása szerint gazdálkodik; azért hogy ha Ausse ilyen erdőt is nevelhet néhányat, nem mondjuk, hogy nekünk az ország költségén derekabb emberek ne volna szükségünk, vagy a fennebbiek szerint, hol szükségesebb a tudományosan míveltebb erdő, az államnál-e vagy a magánosnál? Ezért említettünk mi intéző erdősöket, mert valaki közönséges minőségben lehet kitérő hivatalnok és ügyes használható egyén is, de azért az erdőségi gazdaszat vezérletét és a döntő kérdések elhatározását reabizni aligha mindig megfelelne a tulajdonos igényeinek; előbb tehát főre van szükség, ki gondolkozék s azután végrehajtsa!

De hogy fogalma legyen t. tájékozott urnak arról, hogy a természetudományokra, miket Ausseban csakugyan kismértékben érintenek, s ezt azért, mert néhány tanulókat a 3-dik real- vagy 4-dik gymn. osztályból, de legnagyobbára az urasági vadászokból vevén, ha még módjokban volna sem tehetnék oly arányban, mint Selmeczen, minő szükség van az erdősznek, idézzük Divald urnak azon szavait, melyeket e tárgyban akkor mondott, midőn a magyar tudományos akademiában székét elfoglalta, s mely az ország tudósainak kitűnő helyeslést nyerte, ki a növények táplálkozásának feltételeit, az egyes fák természetes gyökérrendszerét, azoknak a talaj, hőmérsék, fény és árny iránti viszonylatokat nem ismeri; sőt a ki nem érti a harmatképződés folyamatát és nem képes annak elemzésére befolyani, hatása akadályait fölismerve eltávolítani; a ki nem is sejt, hogy egyes fánemekre fiatal korukban mikint hat a vén fákról visszazugárzó hőség s mily befolyással van e részt meg a kéreg föltütelének minősége vagy annak színezete is — az növesztési meg ápolni erőt egyetemes s azért a legtöbb esetben célelles szabályok szerint igen, de az egyes növények különböző igényeikhez és a helyi viszonyokhoz mérten, tehát öntudatos biztossággal és megfelelő eredménnyel soha sem lesz képes, már pedig ha mindezt valaki Selmeczen 3 évig tanulja és nagyobb terjedelemben több segédeszközzel és kitűnőbb emberektől, csak inkább hibetűk, hogy jobban megteszi, mint az, ki Ausseban kevesebb előkészíttség után csupán rövid és általános elvekben és ezt is két évig; de azt mondhatja ön, hiszen Ausseban is azon tantárgyakat adják elő, mit Selmeczen, igen bizony, de tudja-e, hogy a 3-dik osztályban járó tanuló is latinnyelvet tanul és az 1-ső osztályban járó is, de addig míg az első Horac „nonumque anno“ ját ismeri, Tacitus művét fordítja és megérti az „invi-cem se antepondo“ azaz: a kölcsönös becsülés lovagias kötelességét és a moral azon tanát is tudja, hogy mindenkint becsületesnek kell tartani, a mig az ellenkezőről meg nem győződünk, addig az utóbbi megelégszik azzal, ha kezdetben ezen egyszerű mondatot: „rana coaxat“ (a béka kuruttyol) hiba nélkül elemezi; de hogy Selmeczen nemcsak azokat a tantárgyakat tanítják, miket tájékozott ur Ausseara abból a csillag alatti tanrendszerről idézt, s hogy nemcsak még azokat is sokkal nagyobb mértékben, hanem a következőkkel még többet is, legyenek azok itt megnevezve: felső mathesis, elméleti géptan, törvényismeret, gyümölcsfajenyésztés, ábrázoló-mértan, climatologia, a mezei gazdaszat alapelvei és nemzet-gazdaszat; látja ha mindezeket a kormány nem tartaná egy intéző erdőszre nézve szükségesnek, nem rendelte volna el, hogy tanítsák; hát még most sem lehetne megválni azon eszmétől, hogy mégis csak jobb Selmeczen tanítani, mint Ausseban, mert lám az államvizsgánál ezen tárgyakba vágó kérdések jöhetnek elő, s az ifju, kinek önszorgalmán nem volt alkalma vagy ereje ezekből ismereteket szerezni, ott megbukhatik, ezért értettük mi, hogy az ausseeiak nem tehetik le, azaz: hogy nem lesznek képesek letenni.

A t. tájékozott ur valami minta-gazdaszat formát is említ az erdőszre nézve, hát azt sem tudja, hogy ilyesmit ezen szakra nézve csak gondolni is abszurditás? Mert ha valahol van értelme a különféle helyek szerint eltérő helyi gazdaszatnak, ugy ennek leginkább az erdőszetben van, s hogy mi egyik helyt előnyös, hasznos és kívánatos, az egy másik és tán éppen közelében levőben egészen káros lehet; hát nem tudja, hogy majdnem minden erdőterület a gazdaszat más elvét kívánja alkalmaztatni, ezt pedig megítélni tudni alapos szakismeret kell? No hiszen ugyancsak megjárának azok az al-realistakból került mintaerdősökkel, ha például egy olyan csehországi mintagazdaszathoz küldenék, hol a vasutak számára veres fenyőket

nevelnek, vagy a határvidékre, hol a franczia dongákat gyártják s ezek vagy két év mulva haza kerülnek, s mivel azok ott, mint jó jövedelmet hozó eljárást bebizonyítva látták s egyszerre csak nyakrafőre kezdenék az uraság fenyevesét mihamarabb levágnai, miután kár volna a szerencsét ama számos évekig halasztani, míg az erdő szabályszerűen egészen levágathatik s így az emberi élet rövidsége miatt másnak hagyni azon dicsőséget, hogy veres fenyőt nevelhessenek, s mint olyan aliskolák feltanult emberei a dolg végére nem gondolván, elfeledik mérlegbe venni, hogy valjon az éghajlat és talaj ennek megfelel-e, vagy egy néhány millió dongát készíteni, míg az eladásról tisztában lehetnének; másként van az, ha látom, hogy itt a gabona a szoros míveléssel így fizetett, vagy a repce ennyit adott, s ha látom, hogy gazdaszarsam korán vetett és a fagy által is megrongált árpáját jól megkészített földjéből nem szántatja ki, mert tudja, hogy habár szalmája gyengébb is, de szemé sulyosabb és annyi lesz, mint a későn vetetté, a kisebb helyi távolság miatt azt is meg tudom bizonni itélni, hogy néhány holdnyi földem mennyiben hasonló amazéhoz is, hogy vásáros viszonyaim olyanok-e, mint azé, ott lehet mintagazdaszatról és utánzásról szó és annnyival is inkább, mert ha lépést talál is tévesztetni, földjének csak egy évi termését veszíti; de ha valamely feltudatos erdősz urának egy pár számtani formulával kimutat egy bizonyos jövedelmet s ez megengedi, hogy a 150 éves tölgyeket feldolgozzák, s a dolog nem út egy ki a mint kellene, bizony ott a földnek nem egy évi, de 150 évi termést veszítik el és ismét 150 évig kell várni, míg olyan tölgyes válik, erre piquant esetet is tudnék felhozni, ha oly szükségesnek tartanám a nevek tulajdonosait kiírni, mint az, ki az erdőszetben mintagazdaszattal ábrándozik. Hát még az éghajlat is minő különbségeket ad az erdősznél, miért ugyancsak megjárna ha a Harczon, vagy a különben kitűnő erdőszettel bíró Szvajczban neveltetné azokat a mintaerdősöket; ezért abszurdum és ezért nincs az erdőszetnél a mi mintagazdaszattal szolgálhat, — oda érett itélő tehetség, józan felfogás, mély belátás és kitűnő szakképzettség kívántatik. (Folyt. következik.)

Felvilágosításul nagytiszteletű Garda József urnak.

Kolozsvár, aug. 22. 1866.

Nem reméltem, hogy a néptanítókhoz irt kéresemre a nt. tanár ur válaszához legyen szerencsém, melyben egyébiránt elég szerencsétlenség az, hogy mint látszik, nem tetszett megérteni engem. Im a rövid felvilágosítás!

Az erdélyi ref. anyaszentegyház m. iskolai előjárósága ezeltől néhány évvel ma is érvényben álló „Szervezeti javaslatában“ az erdélyi ref. fő, közép- és elemi-tanodák tankörét újból is megszabván, tanrendszert változtatlanul megállította, és az ehez való ragaszkodást a t. tanár urak és tanítók figyelmébe ajánlotta. A „Szervezeti javaslat“ az elemi tanodákban legfőbb tantárgyat a magyar nyelvet tette, erre hetenkint nyolcz órát szabott, míg a többi tárgyakra váltogatva 2—3 órát tűzött ki. — Már két éve mult, hogy én alólt a maros-vásárhelyi ref. főtanoda 4-ik elemi osztályában vagyok alkalmazva mint köztanító, hol kötelességem szerint igyekeztem s igyekezem eljárni egyaránt mindenik tantárgy tanításában. A m. vásárhelyi főtanoda elemi osztályába évenként 70—80 gyermek szokott jöni a vidéki s távolabbi elemi és népisiskolákból, s minthogy mindenik új növendék megvizsgálásánál, mint elemi tanító, jelen kell lennem, eddig úgy tapasztaltam, illetőleg: tapasztaltuk, hogy a gyermekek az olvasás és íráson kívül, egyebet ha nem is igen, de az ó- és újszövetségi szentírtéket, elbeszélő alakban vagy könyvvé alakítva, csaknem egészen tudják. A t. szülők és néptanító urak közül sokan ez ismeretet elégségesnek tartván, folytonos ostromnak voltunk kitéve, hogy a már felnőtt 10—12 éves gyermekek két-három osztályal felnebb menjenek be a tanodába. Természetesen oda soroltuk csak, hová elemi tanulmányaiknál fogva lehetett. — Alkalmilag mindig kértem a néptanítókat, hogy a szentírtékek mellett egyéb tárgyakat is (magyar-nyelv, történelem, földrajz, számtan) tanítsanak, ha azt akarják, hogy jövőre nézve az újonczok egy pár évet nyerhessenek. A mult iskolai év elején e kérelmemet hírlapilag is közzé tettem volt, s most ugyanazt ismételtam a „K. Közlöny“ 94. számában.

Ime ennyit az egész historia; mindezért nt. tanár ur e lapok 97. számában nekem ront, s engem: önzőnek, szenvedélyesnek, feltűtetes nézetűnek, elfogultnak, kiskorúnak, egyoldalúnak, tudatlannak nevez....!

Valóban meglepő eljárás „egykorai tanítványa“ iránt! Mintha csak az alkalmat kereste volna, hogy régóta tartogatott epés kifejezéseit öntse ki ellenem....!

És a végén azt mondja, hogy ezt csak úgy vegyem mint „barátságos“ figyelmeztetést. Alázatosan köszönöm is tehát ilyenmő barátságos figyelmeztetést!

A nt. tanár ur oly dolgokat hoz fel ellenem, melyekről egy árva szót sem szólottam, s ezáltal, nem tudom minő szándékkal, oly térre akar vinni, melyen küzdeni még eszemagában sincs. Azt fejte-

geti velem szemben, hogy a keresztyén erkölcs- és vallástani tanítása legcélszerűbb az erkölcsi és vallásos élet felébresztésére és terjesztésére. Hát ki szólott a keresztyén erkölcs- és vallástannról? s ki mondott affélt, hogy az nem célszerű a vallásos élet terjesztésére?

Arra int a nt. tanár ur, hogy ne tegyem egyik tantárgyat a másik fölébe. Hát nem az mondtam én is: „hogy a növendék a bibbiól is annyit tudjon legalább, mint a biblia feléből?“

Különösen a magyar-nyelvet emelteti ki velem a vallás felett. Ki biz azt nt. tanár ur, mert az igaz, hogy mindnyájan nép- és személyválogatás nélkül egy atya gyermekei vagyunk, s mint ilyenek, az ő szent vallását tudnunk is kell, ha tökéletes ismeretűre akarunk jutni, — de e mellett magyarok is vagyunk, s így én azt hiszem, hogy a „Szervezeti javaslat“ igen helyesen intézkedik, midőn édes magyar nyelvünket mindjárt a vallás mellé teszi! A magyar-nyelvtan mellett a vallásosságot és erkölcsöt is lehet szépen gyakorolni és tanítványainkba csepegtetni, jól felfogott értelmes tanítással, helyén alkalmazott példákkal, s az irányok való humanus magunkviselésével....

Továbbá, kifejezéseimre figyelmeztet a t. tanár ur. Előbbi cikkemben azt mondtam, hogy némely újoncz gyermekek: „tudják a bibbiát csaknem egészen“, és hogy: „az ó- és újszövetségi szentírtétekből annyit, meanyi egy papnak elég lenne.“ Ha ezen s az ilyenmő kifejezéseket mindig szó szerint szokta a nt. tanár ur érteni, arról nem tehetek. De most látom, hogy fentebb megköszöntem barátságos ledorongolását, s attól tartok, hogy még azt is komolyan veendi.

A nt. tanár ur katekhetikáról is beszél, s azt mondja, hogy: „van-e katekhetikai ismeretünk? erre csak a jövő fele!“ Ez magyarul azt teszi, hogy papjaink tán nem tudnak katekhetikát, nem bírnak katekhetikai ismerettel, hanem most neveltetnek valaki által jövedőbeli híres katekhetikát....? Mi éppen úgy tudjuk, hogy jeles papjaink vannak jelenben is, a kik hallottak valamit azon tudományról, mit tanár ur, mint nálunk ismeretlen dolgot említ.

Végül bátor vagyok kijelenteni, hogy ezennel a nt. tanár ur helyén kívüli figyelmeztetését mely alázattal vissza kell utasítanom; azon szíves kéresem csatlólván hozzá, hogy a bibliai események tanítását ne méltóztassék összezsavarni a tulajdonképpeni vallástannal, mert a kétfő nem egészen egy, s én ez utolsóról előbbi felszólalásomban egy hangot sem ejtettem.

Gergely Lajos.

Hazai intézetek.

A dézsi ev. ref. egyház realiskolai alapügyi bizottsága évi jelentése az alap állásáról.

(Folytatása és vége.)

Tudjuk, hogy az akkori kormány átlátván a realiskolák szükségességét, hazánkban intézkedéseket tett arra nézve, hogy ily tanintézetek hatósági uton állítsanak elő; az ez uton felállítandó iskolák tanmódja s tanítása nyelve iránti intézkedhetési jogát magának tartván fel. Minden gondolkodható fő átlátható rögtön, hogy itt a polgárok vagyonsodása s a közjólét előmozdításán kívül a főczél az, hogy a polgári osztály alkotmányellenes irányban a kifizűtt germanisatio érdekében neveltessek. És egy ilyenmő bekövetkeztét hatósági intézkedésnek létesíthetőségét megelőzni törekedett egyházunk, midőn az ez ügyben felküldött felszólítás szavaival éle; „1858. július 10-kén elhatározá elemi iskoláját, egy magyar alreáliskolává egészíteni ki, s mely felszólítás azon meggyőződésűt nyilvánítja, miszerint: valamint őseink az akkori idők igényeihez mérten meghozák áldozataikat, melyek a vallás palladiuma alatt századokon keresztül áldásbózólag hatottak nemzeti mívelődésünk fejlesztésére: ugy a jelen kornak is erkölcsi kötelessége a nemzet fennmaradása érdekében realtanintézeteket alapítani, s e célra áldozatait az egyházak védelme alá helyezni, mint a melyek legtöbb biztosítékot nyújthatnak a felől, hogy az alapítók irányát fogják az alapítványok kezelésében követni.“ Egyházunk önkormányzati megtörhetetlen joga tudatában elég erkölcsi erőt érzett magában arra, hogy saját intézetét a hazai alkotmányos és nemzeti irány szellemében kezeljék, s ha egy ilyenmő tanintézetnek felállítása községi uton megrendeltetnék, városunk hatósága hivatkozva arra, hogy itt ilyenmő tanintézet alap már létezik, csakis egyházunk alapja segélyezésére szorítkozand. És lássuk, minők most a viszonyok.

A helyiek ugyanazok, mik akkor voltak, s az országosok is annyiban olyanok, mennyiben általános elismert tény, hogy a nagyon kevés számban, s Erdélyben talán csakis a szász-földön keletkezett realiskolák s fenálló algymnasiumok a realismeretek kellő terjedését éppen nem mozdítják elő. De az országos viszonyok közigazgatási és törvényhozási tekintetben megváltoztak. Országgyűlésünk egyttől és egyik kinevezett nagy bizottsága a nevelésügy rendezésével foglalkozik. E közben Pesten az összes tanárikar egyetlet alakított, mely éppen a megalapítandó magyar tanrendszer szervezését az országgyűlés számára törvényjavaslaképpen kidolgozni tűzte ki egyik céljául. Ez egyet eddig-

elé kimondá mind a gymnasialis, mind realiskolai jelen egyoldalú rendszerre nézve rosáló itéletét, s azoknak realgymnasiumokká átváltoztatását s új polgári iskolának megalapítását ajánlani elhatározá. És most bátran kérdejtük ily viszonyok között, van-e értelme azon látszólagos hadjáratnak, mi egyházunk realiskolai alapja céze ellen (egyházunknak, mely önkormányzati jogánál fogva tanintézetei szervezete iránt szabadon rendelkezhetik, s azokat a korigényei szerint mindig módosíthatja), a Décsi Károly és társai beadványában, gyakran városi magán körökben, s néha még a hírlapi téren is folytatatik? s midőn ez alap minden eddigi egyházi nyilatkozvány szerint fin-iskolának, van értelme a beadvány azon kívánalmának, hogy mivel jövedője realiskolának itten nincsen, kérdéztessenek meg az adományosok, hogy nem inkább óhajtsák-e a meglevő iskolák emelésére fordítani adományaikat?

De lássuk már röviden azon motívumokat is, melyeknél fogva az építkezés örökre elhagyását sürgetik.

1. Állítják, hogy ha az épület nem oda építenék, hova terveve van, hanem küljebb, mit szükségesnek véleményeznek, ez esetben a piaczból 270 öl foglaltaték el.

De a protestált beadványt beadókon kívül tán senkinek se jutott egyházunkban eszébe a tervezett épületet oda nem építeni, a hová eleitől fogva tervezve volt, és így a piacz szűkítése 270 öllel nem történik meg, s az egyház csakis saját építkezési helyiségt teszi hasznosajátóvá.

2. Állítatik, hogy a volt városháza azért roncsot le, hogy a piacz 80 öllel nevedjék, következtetésnek lenne tehát azt 270 öllel apasztani. Erre az előbbi pontban a felelet megíttetett.

3. Állítatik, hogy az épület két és fél százaléknál többet nem fog hajtani, jövedelmezni, holott az arra fordítandó tőkék 5% kamatot biztosan kamatoznak.

Mélyen elhallgattatik azonban, hogy ha az egyház építkezési határvonalát nem hasznosítja, s a piacz nyugati arezonala a jelenlegi templomi kerítés lenne, mi előbb-hátrább a Musnai telken levő bolt és fogadóház elvesztését vonná maga után, ezeknek annak idejében megszűnendő évi jövedelmét ki fogná kárpótolni? De a „/“ jegy alatti fiók bizottsági munkát kimutatja, hogy a felállítandó épület, mind az arra fordítandó tüke kamatait, mind a lerontandó épületek jövedelmét fedezni fogják.

4. Állítatik, hogy az épület által templomunk nagyszertősége a piacz oldalról elfedeztetnek. Ezen állítás csak annyiban áll, mennyiben a templomnak csakis védettő hátrésze, a piacz keleti oldalról tekintve, fogva valamivel inkább elfedtetni, mint a jelenlegi magas köfal által. De a templom nagyszertő többi oldalai egészen fedetlen, s ha ez egyház az épület bevégeztével a körfalat lejebb szedné, azok sokkal magasztosabban tűnnének ki, mint jelenleg.

5. Ellenmondatik az építésnek azért, mert a részint lerontandó s részint leszállítandó templom körüli falazatban régiségi emlékek is vannak, s ajánlatik, hogy a templomi környezeti falzat lejebb szállítassék, s vasrácsoszáttal láttassék el stb. Mi a régészeti emlékek célszerű helyekre beillesztését illeti, azok iránt annak idejében az egyháznak intézkedni kellend — mi is elismerjük — mi a templom környezetének kertté átalakítását s a fal-környezetnek vasrácsoszáttal helyettesítését illeti, ha szintén a helyiség talajja kertté alakításra alkalmazható s vasrácsoszáttal kerítések készíthetetésére egyházunknak kiadható tőkéje lenne is (mire nézve kételkedünk), hogy ezen szépnék tetsző gondolatért a piacz egész nyugati oldala birtokolhatása jogáról s az építés végre nem hajtsa esetében is lerontandó Musnai telken levő épületek jövedelméről lemondjon, s a realiskola alapja tőkét kérdésessé tegye, egyházunknak nem ajánlatnok.

6. Állítatik, hogy ezen építkezés következtében a lerontandó épületekben a város évenként 125 frt s az egyház 326 frt 27 krt vesztené. Mi a város veszteségét illeti, erre nézve nem érezzük feljogosítottunk magunkat észrevételt tenni, de tudjuk, hogy erre a város az egyházzal tett egyezmény óta mindig készen volt. Ezen jövedelem a városnál nem is vétetik a rendes, s csakis az ideiglenes jövedelmek közé, s a lerontandó boltocskának, s az a melletti egyházi épületek egyrésztnek többször említett egyezmény szerinti köztérképpen a város birtokába átmenetele a piacz térképét szabatosítván, a városnak kárpótlást nyújt. Mi az állítólagos egyházi veszteséget illeti, hogy az nem fog lenni, már meg volt mutatva, végezetre:

7. Az építkezés ellenzése motiváltatik oly eshetőségeknek felbomlásával, mik akkor lehetnének bekövetkeztetők, ha Décsen katonai állomás lenne, s ha e katonaság ezen épületet a maga használatára elfoglalná. De már erre megjegyzést tenni feleslegesnek találjuk.

És már minután az eddigiekben legnagyobb részletek kiterjedőleg felfejtettük a realiskolai alapunk állását, kimutattuk, mily alpnélküliek az állítások, mik egyházunk eddigi intézkedései, s ezenel általunk ajánlandó esztáni teendők ellen felhozattak vagy felhozathatnának a „/“ jegy alatt mellékelt fiók bizottsági vélemény alapján ajánljuk, hogy mondja ki az egyházi közgyűlés:

1. Az építést az e végre gyűlt alpból még

az idén árlejtés által történendő vállalkozási uton megkezdetni, s földszintig felhozatni, s a jövő év folytán a bel felszerelés kivételével be is végezteni kívánja.

2. Meghívja az egyházi tanácsot az ez érdeken kinevezendő bizottmánybaladéknélkül árcsökkentési feltételeket készíttetni, s az árcsökkentés, ha lehetséges, még a jövő hó folytán megtehető.

3. Kötelességévé teszi az egyházi tanácsnak egy az építést felügyelő és vezető bizottság kinevezését.

4. Az egyházi tanácsnak megtagyatik intézkedni a lerontandó épületek lerontása s azokból kikerülőanyagoknak hasznosíttatása iránt, önként értehető, hogy az ezekből jövő összeg a realiskola alapdöntéséhez kell hogy befolyjon, miután azon épületek jövődelme a rontás napjától kezdve ez alpból kell hogy pótolassék.

5. Az építésre kinevezendő bizottságnak kötelességévé tétetik, hogy a lerontandó épületekben található feliratokat s faragványokat czélszerű helyiségrekbe falasztassa be, s végezetre:

6. A realiskolai bizottságnak megtagyatik az építkezési költségek folytonos fedeztetése tekintetéből a künn álló tökélet beszédni, a hátralekösokat hátralekjaik befizetésére reá szorítani, s a gyűjtésnek egyháznak méltóságával összeférő minden nemet az 1858. évi 5. sz. a. tárgyalat s elfogadott utasító bizottsági véleményes utasítás értelmében ezen alapitokéje gyarapítása érdekében felhasználni.

E dézsi hely. hntt egyház realiskolai bizottsága 1866. június 23-án tartott gyűléséből.

Id. Pataki Dániel, főgondnok. Medgyes Lajos, d. r. lelkész. Róth Pál, pénztárnok. Beke Sándor. Dr. Szöcs Sámuel. Ungvári György. Telegdí Zsigmond. Kovács Samu. Balog György, mérnök. Vékony Ferencz, bizottsági tagok. Csákány Dániel, jegyző.

Különfelek.

* Felsége a Császárné e. f. hó 19-dikén délutáni 3 órakor Clotilde szász korona hgnő kíséretében, külön udvari vonaton Pestre érkezett.

* A Sz.-István király tünepén Budán a hprimas iényes segédlet mellett misét tartott, s ezután következett a nagyszerű körmenet. A császárné fenséges gyermekei és Clotild szász korona hgnővel e várlak erkélyéről szemlélte a fénys menetet. Ez tünepélyen mintegy 70—80,000 ember volt jelen.

* István király napján, midőn a tárnokmester b. Sennyei ó excia tünepélyesen elfogadta a testvér fővárosok tiszteig küldötteit, azokhoz a többek között így szólott: Ö Felsége rendületlen bizalom- és szeretettel viseltetik a magyar nemzet iránt, a magyar kérdés is kétségen kívül véglegesen meg fog oldani, hogy a közboldogság s közmegelégedés egy jogosult igénye sem fog teljesítetlenül hagyatni.

— Segesvár város polgárságának egy küldöttsége érkezett meg városunkba, a mely támogatni jött a város polgárainak a f. k. főkörmányszékhez intézett panaszát a felett, hogy 800 aláíró általi kérvényét a segesvári polgároknak a tanács és kommunitás némely visszaélései ellen a tanács a kormányzókhoz juttatni nem engedte; ezenkívül más jelentékeny rovatali kivetések kérdésében is lényeges vizály merült fel a tanács-communitás és a város polgársága közt, melyek a folyamodásnak szintén tárgyait képezik; ezen fontos s a még mind folyó provisorium miatt tagadhatlanul kényes természetű kérdésben a f. k. főkörmányszék közelebről fog határozni. Ugy látszik, hogy a szász községek is kezdik megugni a burocratismust, mely a Királyföldön még régebb korszakból datálódik s e század elején a törvényhozás tudán kívül kelt udvari normativumokban lelő első alapjait.

* Holnap, ha az idő kedvezni fog, a sétatéri taván meg fogja tartani Ulrich tervezett tűzijátékát. A műsorozat érdekes s nagyrészen itt most adja elé mutatványait először. A Szabácsvár ostroma, a mint az előleges készülétekből látjuk, a legmeglepőbb mutatványa lesz Ulrichnak. — Kapsolatban e hírrel meg kívánjuk említeni, hogy a kioszknál tetemes árleszállítás történt. Ugyanis most egy nagy adag fagyalt 15 kr, kis adag 10 kr, nagy kávé 15 kr, kis adag 10 kr.

* Egressy Gábor emlékszozára N.-Váradon a Follinus társulata Szerdahelyi és Prielle Cornelia közreműködése mellett előadást tartott, melynek jövődelme a mellékes adakozásokkal 219 frt 50 krt tett.

* Napoleon beteg! A francia lapok sokat foglalatokodnak mostanság a császár egészségi állapotával. Augustus 15-kéröl írják, hogy régi betegsége a császárnak kezd rosszabbra válni, sokat szenved, s komoly következményektől félnek.

* Császár Ö Felsége f. hó 18-án d. e. 9 órakor azon bátor matrót a Ferdinánd Miksa páncélos fregattól, ki a lissai tengeri csatában a Palestro ellenséges páncél-fregattal példátlan vakmerőséggel és erővel szakította le a nagy hajólobogót és diadaljelül hajójára hozta, — egy hajókapitány által a cs. kir. Hofburgban bemutatatta magának és pénzbeli ajándék mellett az arany vi-

téségi érmet adományozá neki; ezenkívül a cs. k. udv. konyhából megvendégeltetett. A derék matrót neve Cascosri Miklós, jelenleg a Ferdinánd Miksa fregatte albadnagyává léptetett elő, született 1838-ban és Lesinában, Dalmátiában, honos. A meghódított zászló legközelebb a bécsi kincstárba vitéti őrizés végett. Albrecht főherczeg ö. cs. fensége a kitűnő matrót azon tiszteletben részesíté, hogy Gürczből Bécsbe a főherczegi kísérettel utazhatott.

* Szarvadi Frigyes megkereste a „Köln. Ztg“-ot, hogy a Klapka György tábornok által hozzá intézett következő levelet tegye közzé: „Francia és német lapokban egy állítólag általam a Poroszországban levő hadifoglyokhoz intézett kiáltvány tétetik közzé, melynek szerkesztésében én nem vettem részt, és melynek elterjesztése későn jutott tudomásomra. Ugyanazon lapokban továbbá távirati, többnyire Bécsben kelt tudósítások által azon hír terjesztetett, hogy én hat egész hetezer előbbeni hadifoglyokkal betörtem Magyarországra, hol alig hogy oda érkeztem, legtöbbje elhagyott és illető osztrák zászlókhoz ismét visszatérték volna. Mindezen téves és szándékosan ferdített állítások helyreigazítására következőket tudatom: A magyar legio Poroszországban, melynek szervezésében nem vettem közvetlenül részt, de melynek parancsnokságát július végével hazámiai és barátaim felhívására elláttam, aug. 1-én, azon időben, midőn az osztrák lapok már annak szétkergetését jelentették, nyugodtan és érintetlenül állt táborban Schillersdorfánál, Oderberg közelében, Porosz-Sziléziában. Ez csak ezen nap, és pedig esti 4 órakor, és nem 7,000 ember, hanem csak 1,500 ember és 150 lóval indult ki, hogy Sziléziából Magyarországra vezető Kárpát-szorosokat kémszemle alá vegye és eshetőtleg a hegyesentuli völgyekben megállapodjék. Aug. 3-án átlépte a magyar határt, megszállta Thnzófalvát (Thurzovkát), még ütközetben bírt vete a fegyverszünet megkötéséig négy hétre, és erre a fegyverszünet feltételeihez alkalmazkodva, a Kárpátokat ismét megmászva, a porosz demarcationalis vonalhoz tért vissza, hová augusztus 7-kén morvaországi Pohl helységbe ért. A legio portyázásain kétszer s pedig a legrozszabb hegyi utakon átlépte a Kárpátokat, onnan visszavonulásában ellenséges hadoszlopok közt, melyek több oldalról utána küldettek és Morva, és így ellenséges területen még három menetet kelle tennie a porosz demarcationalis vonalig, és ide a legpéldásabb rendben és ugyanazon számmal érkezett, mint a milyennel 6 nappal előbb a schillersdorfi tábor elhagyta. Ez az egyszerű tényállás, és ön lekötelenne, ha ezt az osztrák hazugjelentések czáfolatául több lapban közzétenné. Rakau (Felső-Szilézia), 1866. aug. 12-kén. Klapka György, a magyar legio ezredese és törzskari főnöke. — Mednyánsky A. is tesz közzé egy iratot a „Times“-ben e katonai vállalat történetéről és Klapkával megegyezőleg az aug. 2-kán megkötött fegyverszünetet állítja okán a magyar legio visszavonulásának. Figyelemre méltó Mednyánsky nyilatkozatának egy helye, melyben azt mondja, hogy „magyar hazafiak többen, kik mint katonai és politikai vezérek ismeretek, csatlakoztak a legiohoz, részben azért, hogy részt vegyenek az expeditioban, részben pedig azért, hogy átvegyék az ország kormányát, mihielyt annak földjét elérték.“

* A Napoleon tünepély a vett tudósítások szerint e. f. hó 15-én fénysen folyt le. A „Kl. Z.“-nak írják erre vonatkozólag: Páris ma a jelenlegi császár uralkodása alatt tizenötödikször illi meg a Napoleon tünepélyt. Ennek folytán már tegnap este diszben állt a házak nagy száma. Azon városrészek, melyekben a legtöbb kávéház, sörház és borház van, leginkább fel voltak zászlózva; így a St. Antoine külváros igen fel volt zászlózva, míg az új boulevardokon, hol igen kevés a borház, igen kevés is volt a zászló. Magától értetődik, hogy egész Páris talpon van, hogy részt vegyen azon mulatságokban, melyeket e napon neki a város és az állam nyújt. Fel millió ember, vagy talán több is hullámszik az utcákon, azonban a tömeg már nem oly nagy, mint ezelőtt, mert hiányzottak az idegenek és a megélt lakosai, kik részint az üzletek rossz folyama, részint a cholera által való félelem miatt maradtak el. Mindazonáltal a legélénkebb élet uralkodik az tünepély főbb pontjain. Az idő kedvezett eddig az tünepélynek, és ámbár az ég sötét felhőkkel van elborítva, mégis úgy látszik, hogy ezen nap tünepélyességét semmi sem fogja zavarni. Mint mindig, úgy ezen évben is megtartott minden templomban a „Tedeum.“ A „Notre Dame“ templomban a hivatalos világ volt egybegyűltve, és a fény, melyet ott kifejtettek, a katonai kíséret, mely a hivatalos résztvevőket Párisnak ezen régi katedrálisához kísérte, legkevésbé sem keltette bennünk azon eszmét, hogy „modern állam“-ban vagyunk. A színházakba, hol szabad előadások tartottak, oly tömegesen sereglettek, hogy a rendőrségnek alig sikerült a rendet feltartania. Három órakor volt a hajósok versenye a Szaján, és két órakor kezdődtek a népjátékok, s a malatságok a hadastyánok terén és a „Barrière du Trône“-on. Mindkét helyre roppant embertömeg gyűlt össze. A látványosságok közt, melyek ott megcsodáltaknak, van egy dioráma, mely „a sadovai csatát“ és „Garibaldi nagy ütközetét“ mutatja, és egy porosz óriás, ki teljes egyenruhában, a gyntűfegyver csodálatos eredményeit iparkodik megmagyarázni, melyeket a poro-

szok Csehországban kivitak. A „Barrière du Trône“-on a zubbonyosok feleségei- és szeretőik- kel vannak töbségben, a hadastyánok terén azonban a községben igen vegyes, s ott még a chinai követség tagjai is láthatók voltak; igen intelligenseknek látszottak. Az idegen lógók ma Párisban igen kevéssé voltak képviselve. Láthatni ugyan néhány amerikai és svájci, itt-ott egy osztrák és porosz lobogót is, sőt egy fekete-vörös-arany szövetségi zászlót is, de alapjában véve, úgy látszik, hogy Párisnak nincs kedve fraternizálni. — Mint mindig Napoleon napján; úgy az idén is lelepleztetett néhány új épület, melyek, úgy szólván egyik elemét képezik a jelenlegi francia kormányának; köztük van a „Hotel de Ville“ új tornya, a Tuileriák „Flóra szárnya“, a rendőrségi elnökségi épületének új homlokzata és az új laktanya, mely a rendőri elnökség átellenében emeltetett.

* Konstantinápolyban a császári fészposztó és szőnyeg-gyár 11-én éjjel leégett. A kárt 100,000 font sterlingre teszik, melyet a kormányának kell viselni, miután a gyár nem volt biztosítva. A tűz, mint hiszik, nem véletlenül támadt, s kapcsolatba hozták azt azon körülménnyel, hogy a hadügy-ministerium az igazgatótól a számadásokat bekívánta.

* Garibaldi lösebe világhírűvé tette Nelant, ki a mélyen benn fekvő golyót, mit annyi orvos nem talált meg, villanytelep alkalmazásával kutatta ki. E készlettel a golyó jelzője a gépre alkalmazott mágnesű volt, melynek nagyobb elhajlása csatlakoztatva mutatta azt, hogy a golyó el van érve. Érdekes lesz olvasóink előtt, ha megemlítjük egyik jeles hazánkfiat, dr. Kovács József egyetemi m. tanár felfedezését, mely a Nelant által alkalmazott gépet megváltoztatja, tökélyesbíti. E gépen a golyó megtalálását villanysegenyű jelzi, mely mihielyt a kettős kutasz, mely közül az egyik el van szigetelve, a golyót eléri, megcsendül, csatlakoztatva mutatva azt, hogy a keményedés, mit a kutasz elért, maga a golyó. E géppel összeköttetésbe hozható egy golyóhúzó, mely középtűt csont által el van szigetelve.

Politikai hírek

Austria. Az Olaszországgal folytatott békealkudozásokot illetőleg írja az „Oest. Zig.“: „Följogosítva érezzük magunkat azt föltételezni, hogy a kormány az Olaszországgal most tárgyalat békénél gondoskodni fog arról, hogy a bűséges Tirol területének a lehető védelmet biztosítsa és annak azon lehetőséget eszközölje, miszerint egy jövődöbeli ellenséget már a batárokon és nem mélyen az ország szívében föltartoztathasson. Tirol védtelen, ha nem bírja a wormsí gerincez és a Tonale magasait, ha tehát határa nem terjed Spondalungáig, s illetőleg Ponte di Legnoig, Judicaria nyitva áll, míg Rocca d'Anfo nem lesz kezeink között. Az Adige völgyét nem lehet védeni, míg Fortini Chinsában olasz kezek közt marad. Valsugana nem tartható, míg a cövelői szoros Primolano és Enegoval nem lett a miénk. Vallursán át, a Valle dei Signori-ig az egész völgyet és az Astico jobb partját St. Pietroig iparkodunk kell megvédeni. A Montebaldon, a Garda taván és Val di Ledrotól délre, Sextembe Kreuzbergnél Padolaig és Ampezzonál Pieve di Cadoreig volna a megfelelő határkiszabás eszközöndő. Látható, hogy a békétárgyalások Olaszországgal nem igen könnyűk.“

Bécs, aug. 20. A „P. L.“-nak írják: „Menabrea olasz tábornoknak legközelebbi ide érkezéséből azt következtethetni, hogy a velencei ügy rendezése elvben itt Bécsben közvetlenül Austria és Olaszország közt fog végbé menni, mire az Austria és Olaszország közt köntendő békekötésnek semmi sem áll útjában. A nicolsburgi békeelőzetek minden többi pontját illetőleg teljes egyetértés éretett el. A többi közt kiemelendő, hogy a velencei ügy elvi rendezése Austria és Olaszország közt az Austria által megállapított átengedési föltételeknek semmiben sincs hátrányára.“

Angolország. Az osztrák-olasz békét akadályozó nehézségekről a „Times“ ezeket mondja: „A háború felhők, melyek Csehország felett gyorosan oszolnak, az Alpsek déli lejtőire még sürtt tömegekben nehezkednek. Tiszán kivethető osztrák részen, hogy szeretnék a háborút folytatni. Mindazok után, a miket a hírlapok és magán tudósítások nyomán tudunk, tagadhatatlan, hogy az olaszok igazgatottsága már meglehetősen csökkent: átlátják, hogy senkire se lehet panaszuk, mint saját balszerencsájukre; szövetségesük ellen nem panaszkodhatnak, sőt, ha igazságosak akarnak lenni, még ellenségük Austria ellen sem. Velence átengedése, mint bizonyossággal állítatik, feltétel nélkül, stipulálva van a nicolsburgi békeelőzetek első cikkelyei között. Józán észszel többet nem lehet Austria-t követelni, s Poroszország sem köteles Olaszországnak még tovább terjeszkedő követeléseit támogatni. Azonban úgy látszik, nem az előzetekben, hanem egy béketervezésben foglaltatnak egy „bátár kijavításról“ szóló záradék, mely béketervezet a francia kormány előtt fogna tárgyalatni. Ezen záradék könnyen határozatlanságba mehet ki, mivel Olaszország mindenfélét kívánhat Velence mostani határain tul; Austria pedig mindenfélét visszatartani akarhat ugyanezen határokon belül. Velence határai Austria 1815-diki megállapítása szerint igen

világosak, noha önkényűleg szabattak. Olaszország nem igen alaposabb joggal követelheti Istria és Dalmátia partjait, mint a milyennel a jonai szigeteket igényelhetné. Ha megkapják az olaszok San Marco hajdani köztársaságának egész „terra firmá“-ját, örömet lemondhatnak tengerentúli birtokairól. Nem is tart ezen birtokokhoz biggadtan gondolkodó olasz igényt. „Az olasz népnek minden vágya csak a kis trienti és roveredói kerületekre van irányozva, s ezek miatt nyulhatnának meg az ellenségeskedések.“ Ezen kerületek nemzetiségére nézve semmi kétség sem fog fenn; hisz a lakosok maguk is olasz tiroloknak nevezik magukat, és az itteni lakosság épp oly tiszta lombardiai származású, mint a szomszédos Brescia és a Bergamo. Azonban Trentino nagyon régi birtoka Austriának, némely 1815-ben hozzá foglalt kisebb részek kivételével. A trienti püspökség már 1363-ban hozzá kapcsolottat Tirolhoz, s házasság útján Tiroltal együtt a Habsburg ház birtokába került. Roveredo, mely 1416-tól fogva 1609-ig a velenceiek birtoka volt, s ezen évben az osztrák monarchia egyik része lett, melytől nem is volt soha huzamosabban elszakítva. „Ismtelve merjük állítani, hogy Austria részéről okos politika lenne, ezen utolsó villongás követől is menekülnie. Az Adige völgynek le a Garda-tóig birtoklása, ha az Olaszországra vezető nagy kapunak ezen kulcsa egy idegen hatalom kezében maradna, örökös fenyegetés maradna az olasz királyságra nézve; olyan tövis volna ez Olaszország kebelében, a mely miatt nem lenne nyugvása mindaddig, míg hatalma növekedvén s jó alkalom kiálkozván épp úgy lépni fel miatta, a mint Velence végett tett; bizonyos forrása lenne ez egy jövődöbeli háborúnak.“ Mindazáltal, bármennyire kíváncsok, hogy ezen viszálykodás almája félrehabíttassék, az olaszoknak mostanig még nem sikerült igényeiket a győzelem jostánig által nyomatékosabbá tenni. Austriától pedig nem igen lehet várni, hogy rábeszélés által hagyja kezéből kicsikartatni azt, a mit erővel nem tudnak tőle elvenni, valamint Poroszországról sem tehető fel, hogy olyan terület-részek feladását ajánlja, melyek 5—6 héttel ezelőtt még épp úgy Németországhoz, mint Auszriához számítottak.“

„A jelenleg Párisban tárgyalat batárkiigazítás kétféleképpen magyarázható. Az olaszok azt remélik, hogy arra huzhatják határvonalukat, a hol a két nemzetiség Trient és Botzen között elválk egymástól, a hol a két falu Mezzalombardo és Mezzate-desco jellemzetes nevet visel, a merre már 1848-ban Palmeston lord is ajánlotta a határvonal vezetését. Ámde Austria nem csak egész Tirolhoz ragaszkodik le Riváig, hanem még Friaulnak az Isonzo határon inneni egy részét is követeli. Világos, hogy azon esetre, ha ez alapon új viszálykodás támad, azt Olaszországnak magának kell elvégeznie, mivel Poroszország nem fog támogatni egyéb olasz követelést, mint Velence kiadását s Franciaországban se számíthatnak az olaszok rokon-szenvre.“

Franciaország. Páris. „E pillanatban mindennek Benedetti a tengelye, ki egészen új politikát hozott Poroszországból; de a melynek elfogadására nézve még előbb határozni kell. Majd abból, valjon megmarad-e tovább is külügyminis-ternek Drouin de Lhuys, vagy Benedetti fogja felváltani, meg fogjuk érteni, hogy milyen provisoriumra lehet számot tartani, vagy pedig mit várhatunk legközelebb. Benedetti mindent elküvet a porosz szövetség létrehozása mellett. „Az ő politikája egyszerűen abból áll, hogy Belgiumot és Luxemburgot Bismarckkal egyetértőleg foglalja el magának Franciaország.“ Kiváltképpen azt emeli ki Benedetti, hogy Angolország Belgiumot is cserben fogja hagyni, ha Francia- és Poroszország véd- és dacz-szövetséget kötnek. Ha Benedetti külügyminis-ter lesz, a mi a mostani viszonyok közt éppen nem lehetetlen, akkor bizonyosnak tekinthető a francziaporosz szövetség s Belgium fölött eltörték a pálcát.“

Páris, aug. 21. A mai „Moniteur“ tagadja, hogy a császár a belga királyhoz levelet írt volna; az azonban igaz, hogy a francia kormány értesítette a brit kabinetet, hogy Franciaország nem kívánja Marienburg és Philippeville várakat, melyek semleges hatalom kezében vannak.

Németország. München, aug. 20. Poroszország a bajor kormánytól már csak a Lichtenfels és Culmbach közt fekvő területet követeli. Ma Berlinben zártanácskozomány fog tartatni s holnap valószínűleg aláíratik a porosz-bajor békeszerződés.

Berlin, aug. 20. A mai „Kreuzzeitung“ írja: Bajorországgal a béke megkötött. Részletes tudósítás még nincs. Hallomás szerint Austria és Poroszország közt is megkötötték már a béke Prágában. (?) A porosz felsőház bizottsága a bekelezések iránti törvényjavaslathoz változatlan elfogadását javasolja. A felsőház felírata már átnyújtott, a király azt a legkegyeltjesebb köszönettel fogadta. Állítják, hogy Mantenfel küldetése tökéletesen sikerült. Az orosz czár legközelebb egy sajátkezű iratot intézett a porosz királyhoz, mely nyilvános tanúsága lenne a két uralkodó közötti barátságos viszonyoknak, s egyszerűsmin Oroszország beleegyezését tartalmazná a Poroszországgal által Németon újraszervezését illetőleg tett nyilatkozatok iránt.

Szerbia. Belgrád, aug. 16. A „P. L.“-nak: „Néhány nap előtt írtam önnek, hogy Türri tkb

